

УДК 811.161.2'42

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-21>

СИМВОЛИ-ДЕНДРОНИМИ В ТВОРАХ ПИСЬМЕННИКІВ БУКОВИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

DENDRONYMIC SYMBOLS IN THE WORKS OF BUKOVINIAN WRITERS OF THE LATE 19TH AND EARLY 20TH CENTURY

Івасюта М.І.,

orcid.org/0000-0003-3762-598X

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри історії та культури української мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У статті проаналізовано особливості функціонування символів-дендронімів у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття (зокрема І. Бажанського, Г. Воробкевича, С. Воробкевича, Т. Галіпа, З. Канюк, Ю. Федьковича) з погляду взаємодії загальнонаціональних, регіональних та індивідуально-авторських виявів реалізації символічного значення. З'ясовано, що символи-дендроніми є яскравим пластом української символіки, які зберігають інформацію про світ і місце людини в ньому, доводять давність та автохтонність української культури, її тяглість у часі й просторі. Символокористування й символотворчість письменників Буковини окресленого періоду оприявнюють потреби історичної епохи й усвідомлення національної ідентичності, показують єдність українського етносу, незважаючи на тривалу територіальну відірваність Буковини від України, й окреслюють актуальність національного відродження та самоствердження. Традиційні українські символи-дендроніми у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття функціонують, як правило, у значеннях, зафіксованих лексикографічними працями етнокультурного та символознавчого характеру, відображаючи в поданих контекстах загальноукраїнські тенденції до осмислення міфопоетичної картини світу, довкілля, людини, її місця у світі та втілення їх у слові. Регіональні та індивідуально-авторські вияви символотворчості спричинені культурними й природними умовами життя мешканців Буковини, які зрозумілі не тільки у їхньому середовищі, але й з більшою чи меншою вірогідністю всім українцям. Подальше дослідження перспективне для сучасного українського символознавства з погляду теоретичного й практичного вивчення чинників формування символічного значення, що стало б важливим етапом у розв'язанні проблеми функціонування символів у національному й індивідуально-авторському контекстах.

Ключові слова: символ, дендронім, символічне значення, письменники Буковини, символознавство.

The article analyzes the peculiarities of the functioning of dendronymic symbols in the works of Bukovinian writers of the late 19th and early 20th centuries (in particular I. Bazhanskyi, H. Vorobkevych, S. Vorobkevych, T. Halip, Z. Kanyuk, Yu. Fedkovych) from the perspective of interaction of the national, regional and identical authorial ways to express and realize a symbolic meaning. It has been found out that dendronymic symbols are an expressive layer of Ukrainian symbolism, which preserve the information about the world and the position of a human being in it, and prove that Ukrainian culture has been autochthonous and durable in time and space. The use of symbols and symbols-making by Bukovinian writers of the researched period reveal the needs of the particular historical period in national identity and indicate the unity of the Ukrainian ethnic groups, despite the fact that Bukovina was separated for a long period of time from the rest of Ukraine. They also outline the relevance of Ukrainian restoration and self-affirmation. The traditional dendronymic symbols in the works of Bukovinian writers of the outlined period generally function in the meanings recorded by lexicographic works of ethnic and cultural symbolic character reflecting the general Ukrainian trends in the context of comprehension the mythopoetic pictures of the world, environment, human beings, their place in the world and lexical implementation. Regional and individual authorial manifestations of the use of the symbols were caused by cultural and natural life conditions of Bukovinians, which are comprehensible far beyond their environment and more less likely to all Ukrainians.

Further research has been a perspective for the modern Ukrainian symbology from the point of view of theoretical and practical study of the factors, affecting symbolic meaning formation which would become an important stage in solving the problem of symbols functioning in national and individual authorial contexts.

Key words: symbol, dendronyme, symbolic meaning, Bukovinian writers, symbology.

Постановка проблеми. У сучасних мовознавчих студіях актуальні дослідження, об'єктом вивчення яких є особливості вияву національної мовної ідентичності, самобутності української мови й культури, лінгвоментальні риси конкретного носія мови й етносу загалом. Національна символіка – багате джерело для аналізу засобів національного самоусвідомлення й етнічного самовираження, культурного розвитку народу і його націєтвірних особливостей. Цікавим у цьому аспекті є зосередження уваги на співмірності функціонування загальнонаціональної символіки та регіональних виявів як своєрідних маркерах діалогу «малої» та «великої» Батьківщини в художніх текстах, єднанні символічних образів регіонального світу із національним та наднаціональним. Вдячним матеріалом для таких досліджень слугує один із найархаїчніших пластів української символічної системи – символи-дендроніми (назви дерев і кущів), які зберігають багатомірові спостереження народу за довкіллям, відображають давні вірування й знання людини про світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно символізацію дендронімів українські мовознавці здебільшого досліджують у контексті вивчення рослинної символіки, зокрема на фольклорному матеріалі (Е. Гаврилук [1]), у фразеології (І. Будз [2], І. Циганок [3], Д. Кочмар [2], М. Моторіна [4], Г. Філь [5; 6]), у творах письменників (Л. Голомб [7], Г. Гримашевич [8], І. Зелененька [9], Л. Колесникова [10], І. Коломієць [11], Н. Лисенко [12], Г. Микитів [13], І. Рогальська [14], Л. Сінна [12], А. Смерчко [2]). Семантика символів-дендронімів розкрита в монографії В. Кононенка «Символи української мови» [15], словниках – В. Жайворонка «Знаки української етнокультури» [16], «Словнику символів» (за редакцією О. Потапенка та М. Дмитренка) [17], «Енциклопедичного словника символів культури України» (за редакцією В. Коцура, О. Потапенка, В. Куйбіди) [18]. Науковці відзначають множинність значень рослинної символіки, національні особливості сприйняття [2, с. 196], а також належність символів до ментальної бази, яка визначає етнічну належність митця [12, с. 135]. Загалом символи-дендроніми, як стверджує Г. Гримашевич, «ґрунтуються на власне національних орієнтирах або загальноновизнаних універсалиях, відображаючи світогляд самого автора, передають його ставлення до зображуваного, розкривають внутрішньопочуттєвий стан персонажа, образно втілюють віковичну плинність буття, національно-історичні цінності, прояви людського життя, морально-етичні ідеали» [8, с. 166].

Мета дослідження – аналіз семантики символів-дендронімів у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття з погляду взаємодії загальнонаціональних, регіональних та індивідуально-авторських особливостей їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Художні тексти письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття є виразними зразками авторської майстерності, адже саме в цей час українська художня проза й поезія набули загальнонародного характеру, виявили глибинні тенденції до розуміння українського національного духу. Символи-дендроніми гармонійно влітаються в мовно-поетичну структуру досліджуваних текстів і надають їм яскравого національного колориту.

Центральне місце в українській дендронімічній системі вірувань займає **дуб**. Слов'яни завжди обожнювали це дерево, приносили йому жертви. Обожнення дуба спричинено його довговічністю і міццю, адже він не гине навіть тоді, коли від нього залишиться тільки пеня – через якийсь час з нього виростуть нові паростки і стануть деревом. В українців побутує звичай садити дуб при народженні хлопчика з побажаннями мати такі ж властивості, як це дерево. Загалом дуб символізує «гордість і міць, силу, довговічність, здоров'я; цілісність; дужого гарного парубка» [17, с. 47], є чоловічим символом, що засвідчено і в текстах письменників Буковини: *Іван був парубок моторний, / здоровий і міцний, як дуб* (Т. Галіп) [22, с. 346]; часто в поезії **дуб** символізує найкращих синів України, а дубові ліси – рідну землю: *Зашуміла грізна буря, / дуби похилила – / в руській борі найстаршого / до землі звалила* (Г. Воробкевич) [21, с. 150].

Символом жінки і її життя в українців виступає **береза**. За народними переказами, коли Іуда хотів повіситися, то обрав для цього березу, але дерево не прийняло зрадника. В українській символіці береза, як правило, представляє дівочу чистоту, символізує жінку взагалі [16, с. 34]. Проте у творах письменників Буковини кінця XIX – початку XX століття фіксуємо інше загальноукраїнське символічне значення – тугу, смуток, горе, печаль [17, с. 34]: *Хто ж ми може зборонити / На підгірським краю, / Би хоть з ним не затужити, / Як береза в гаю?* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 80]; *Схилилася березонька / З гори на долину; / Не питайся мене, друже, / Чому в'яну, гину...* (С. Воробкевич) [21, с. 32]. С. Воробкевич символічне значення берези увиразнює лексемою *жалібниця*: *Мов сестриця-жалібниця, / Березонька гнеся / Над могилов* (С. Воробкевич) [21, с. 118]; *Схилилася березонька, / В ріку заглядає; / Не журися, жалібнице, / Й моє серце має / Біль подібний до твого...* (С. Воробкевич) [21, с. 33].

Споконвіків національним символом України, що уособлює красу і велич рідної землі, була верба. Нашим світоглядом, національною психологією зумовлено те, що верба – одне з найшанованіших дерев для українців. Слушно зазначають укладачі «Словника символів», що «вербовий сум гарний і гордий, як душа українця» [17, с. 21]. Особливого магічного значення надає вербі її невибагливість, здатність швидко рости, тому в народній свідомості це дерево дарує здоров'я. У поетичних творах письменників Буковини фіксуємо використання символу *плакуча верба* на позначення смутку і печалі: *Туди не йдуть веселі молодята, / щоб не зазнати там журби, – / туди йде той, кого сердешна втрата / шле в тінь плакучої верби...* (Т. Галіп) [22, с. 343]. Таке вживання, близьке до символічного значення верби, зумовлене тим, що дерево, як правило, росте біля розливу води, а отже, недалеко від горя, біди.

Народна творчість опоетизувала **тополю**. В українській символіці найчастіше представляє дівчину: *Де з журавлем криниця, / Стояла там вона, / Як та тополя в полі, / Нещасна сирота* (С. Воробкевич) [21, с. 58]. У народній уяві поширене перетворення дівчини в тополь, що засвідчено у творах Т. Шевченка. Схожий мотив простежуємо і в поезії Ю. Федьковича: *А Марусина могила / Зеленіє в полі, / Чорнобривцями укрита / Та білов лелієв, – / А тополя справля д горі, / Як вічна надія* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 200].

Неодмінним «атрибутом» української народної творчості є **явір** – «рослина належить до найбільш оспіваних у народних піснях; вона супроводжує закоханих, символізує красу, стрункість, силу молодого хлопця, козака, парубка, коханого, символізує тугу, печаль дівчини, розлученої з милим» [16, с. 660]. У творі Ю. Федьковича «Люба-згуба» явір – вірний товариш зажуреного юнака, і саме вказівка на оспіваний народнопісенний образ дерева служить натяком на безталанне кохання хлопця: *А я свого Василька ледве відшукав по базарі, – стояв собі, сердешний, під явором та мнув ширинку (хустинку. – М.І.) у руках, аж тут я зирк на його, а він плаче!* (Ю. Федькович) [23, Т. II, с. 213]; іноді явір символізує самого юнака: *При потоці явір, / Явір зелененький, / а у вдови хлопець, / Хлопець молоденький. / Ой від бурі явір / Низько похилився, / Кучерявий хлопець / Тяжко зажурився* (С. Воробкевич) [21, с. 25]. Часто явір виступає посередником почуттів закоханих: *Нічо він не мовив, лиш в очі ми глянув, / Сердечне до мене стулився; / А пташка тужила, аж явір зів'янув, / А місяць під зорі укрився* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 26].

Явір символізує красу української природи, оскільки є її невід'ємною частиною, а в поезії – нерідко і саму Україну, що фіксуємо і в досліджуваних текстах: *Оскресни, Боян, з руської могили, / Ци вна навіки вже тебе присіла? / А яворові лози в нас не цвіли, / А наша пташка в борі занімала* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 40–41].

Традиційно в українців **вишня** символізує життя; рідну землю; матір; дівчину-наречену [17, с. 23]. Серед мовознавців побутує думка, що назва вишня – прикметник від форми *вишній*, тобто божественний [17, с. 24]; отож вишня – дерево богів. Дендронім **вишня** є носієм національних смислів, своєрідним концентратом співвіднесення «матеріальне – духовне» [19, с. 183]. В українців білий цвіт вишні і червоні плоди, як і калина, стали символізувати дівчину-наре-

чену, кохання: ... *І самі не знали, / Як они се пізналися, / Як вни покохалися, / Як стояли щовечора / У садку під вишнею* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 202]. Вишня – дерево життя, Матері, символізує батьківський дім, господу, родину [16, с. 89], тому вишневий садок обов'язково садили біля дому – він оберігав родину від нещастя: *Коло хати малий огорог каменистий з вишневим садком, а в полі одна нивка...* (І. Бажанський) [22, с. 318].

Серед назв кущів, що зазнали явища символізації, у творах письменників Буковини кінця XIX – початку XX ст. найбільш поширеним є образ **калини** – культової національної рослини. Флоролексема *калина* реалізує широкий спектр символічних значень: «символ вогню, сонця; неперервності життя, роду українців; України, батьківщини; дівочої чистоти й краси; вічної любові, кохання, вірності; гармонії життя та природи; материнства; плодючості; символ нескореності та стійкості; українського козацтва; незрадливої світлої пам'яті; єдності нації; потягу до своїх традицій, звичаїв» [17, с. 63].

Зважаючи на те, що в калини цвіт білий, а плоди червоні, у досліджуваних текстах найчастіше ця рослина символізує життя жінки: її дівочість, красу та кохання, радість і горе, родинні почуття [16, с. 269]: *Волос чорний, очі чорні, / А личко – калина, / Рученята білі, а стан... / От козир-дівчина* (С. Воробкевич) [21, с. 37]; ... *мало віку він нажився, / лишив дівча-сиротину, / мов у пущі ту калину* (Г. Воробкевич) [21, с. 151]; *У калині, в темнім гаю, – / Там хатина милесенька, / Там дівчина милесенька* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 30]. Для українців калина – народний символ, який уособлює рідну землю, що відбито і у творах буковинських письменників: *Стане слава Буковина, / Як червоная калина. / Вона тогди вся зрадіє, / Зацвіте й зазеленіє* (З. Канюк) [22, с. 182].

Калина – «чи не найглибинніший, чи не найхарактерніший для української ментальності український символ, і досі несе до нас із прадавнини вісті про любов, молодість, животворчі сили» [19, с. 349]. Оскільки її садять біля хат, калина стала оберегом українців, символом українського роду: *Дармо по тобі руська слава плаче, / А ти їй, руський Бояне, не чуєш? / Калина наша більше вже не родить, / Барвінки наші в гаю усихають, / А ясна зоря все а все не сходить, / Бо наші зорі все тебе чекають* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 40].

На могилах хлопців і дівчат часто висаджували калину, що символізувало тугу, сум через вічну розлуку, а також пам'ять про людину: *А як, браття, вже застину, / То загребть мя під калину* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 102]; «*Ой як же я загину, / Де, мила, мя поховаєш?*» / «*Сховаю тя в калину, / Бо ти мене кохаєш*» (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 65] (у цьому контексті фіксуємо ще й кохання як компонент символічного значення); *Хто мя буде поминати, / Як марне загину? / Хто посадить у головах / Червону калину?* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 125]. І хоча калина пов'язана з поховальними обрядодіями, вона в жодному разі не символізує смерть, а радше «єднання народу: живих із тими, що відійшли в потойбіччя, й тими, котрі чекають на своє народження» [19, с. 350].

Неоднозначне тлумачення в українців має відомий народний образ **терну**. У фольклорі та в художній літературі, у тому числі й у творах письменників Буковини, терен – об'єкт традиційного порівняння: *Бо хоть не вдалась була она ні очима та ні чівками у маму свою Сію, бо обі оці мала чорні, як терен, та із чорними бровами* (Ю. Федькович) [23, Т. II, с. 132]; *Красна, пишна, як та пава, – / То Марійка кучерява, / Наче терен, оченята, / Мов два луки, бровенята* (С. Воробкевич) [21, с. 63]. Зважаючи на те, що через тернові кущі тяжко пройти, рослина має й негативну конотацію і символізує непрохідність у просторі та часі: *Душа, як кажуть, рада б в рай, / Та терном заросли вже путі!..* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 350].

Серед регіональних рослинних символів-назв дерев у досліджуваних текстах передусім варто назвати **смереку**. Смереки та ялини займають більшу частину карпатських лісів, домінують над усіма деревами. Смерека належить до могутніх і довговічних дерев. Увесь побут горян тісно пов'язаний з цим деревом: воно здавна було основним будівельним матеріалом, його використовували для виготовлення трембіт (причому найкращим вважали дерево, у котре вда-

рила блискавка, що, можливо, пов'язано з культом Перуна), із хвої смереки добувають корисні речовини, настоянки з цього дерева застосовують для загоєння ран.

Традиційно вважають, що *смерека* символізує смерть, оскільки з її деревини роблять труни [див. 16, с. 553]. Спорадично ми фіксуємо таке використання в аналізованих текстах: *А гарний дружба приобрів / Таки із тої смеречини, / Що деревце, то й домовину...* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 189].

Смерека – найтипівіший представник гірської флори, її образ асоціюють із Буковиною: *У нашій Буковині, / Де Черемош тече, / Де сосна і смерека / Під хмари аж росте, – / Там видно при убочі / Високою скалу...* (С. Воробкевич) [21, с. 105]; *Чабан в горах, як той кріль. / Гей, гей, як той кріль! / Куди гляне він очима, / Всюди його полонина, / Піддані ялиці, – / Смереки, клениці, / Гей, гей!* (С. Воробкевич) [21, с. 402], тому частіше лексема *смерека* фігурує, передусім, на позначення рідного краю: *Зеленої смеречини / У німця не буде, / Бо в німецькім, брате, краю / Росте лиш ліщина* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 129]. Красу і стрункість смереки нерідко асоціюють із дівчиною: *І я раз собі гнучка була, росла, як та смерічка, а рум'яна, як та маківка, ненькою випещена* (С. Воробкевич) [21, с. 424].

Частіше, ніж смерека, деревом смерті у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ ст. постає *кедрина* – «народна назва деяких видів сосни, що дають їстівне насіння – так звані кедрові горішки» [20, Т. 4, с. 138–139]. Із цього дерева найчастіше роблять труни: *Гуцулові домовина / Лиш з кедрини споконвіку!* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 384]; *Ох, тож-то, нене, й домовину / Я утесав му, утесав / З саміської таки кедрини!..* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 363], тому лексема *кедрина* має символічне значення «смерть»: *Треба, братя, товаришу / Кедрину тесать* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 320].

Образ карпатського *кедра* (кедрової сосни) яскраво поєднаний у творах письменників Буковини із словом-символом *міст*. У народі відомий образ *калинового моста* – символ незворотного шляху прожитих років. С. Воробкевич у такому значенні використовує образ *кедрового моста*: *Коби знати де шукати / Літа молодості: / За горами, за морями, / На кедровім мості, Літа молодії?* (С. Воробкевич) [21, с. 390]; *Ах, вернися, молодосте, / Раз до мене в гості! Визирати тебе буду / На кедровім мості* (С. Воробкевич) [21, с. 54].

Українці Карпат широко застосовують у житті й побуті *тис*, який вирізняється тривалістю життя. Тис здебільшого поширений у Європі та Азії; в Україні тисові ліси збереглися лише на території Карпат. Через свою міцну та практично «вічну» деревину тис майже винищений. Переважно його використовують для будівництва, виготовлення меблів – за народними переказами, це дерево охороняє від нечистої сили, тому, можливо, люди намагалися оточити себе предметами, виготовленими з його деревини. У досліджуваних текстах активно функціонує прикметник *тисовий*: *А в світлиці – аж ялиться! / На тисовім столі / Стоїть хустка превелика, / Дорога, шовкова* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 197]; *Гарненько-мирненько, як то в вас живеться, / де пречиста божа за столом сидить, / За тисовим столом із вами посполом* (Ю. Федькович) [23, Т. I, с. 126].

Висновки. Традиційні українські символи-дендроніми (*дуб, береза, верба, тополя, явір, вишня, калина, терен*) у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття функціонують, як правило, у значеннях, зафіксованих лексикографічними працями, відображаючи в поданих контекстах загальноукраїнські тенденції до осмислення міфопоетичної картини світу, довкілля, людини, її місця у світі та втілення їх у слові. Незважаючи на тривалу територіальну відірваність Буковини від України, досліджуваний матеріал переконливо підтверджує єдність символічної системи, а отже й духовного життя українського народу. Регіональні слова-символи (*смерека, кедрина, тис*) відбивають культурні, історичні та етнічні особливості мешканців Буковини, які зрозумілі не тільки у їхньому середовищі, але й з більшою чи меншою вірогідністю всьому народові. Індивідуально-авторські символи відображають народні уявлення, зумовлені особливостями національного мовного типу,

поєднують загальноукраїнські та регіональні тенденції функціонування мовних символів (наприклад, *кедровий міст* у значенні загальнонаціонального *калинового мосту*). Подальше дослідження перспективне для сучасного українського символознавства з погляду теоретичного й практичного вивчення чинників формування символічного значення, що стало б важливим етапом у розв'язанні проблеми функціонування символів у національному й індивідуально-авторському контекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаврилук Е. Є. Рослинна символіка в контексті української календарної обрядовості: проблема семантико-функційного аспекту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.07. Київ, 1999. 18 с.
2. Смерчко А. А., Будз І. Ф., Кочмар Д. А. Дендросимволіка і її реалізація в польській і українській фразеосистемах. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 29. Т. 2. С. 193–200. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/29/part_2/36.pdf
3. Циганок І. Б. Концептуалізація фітонімів в українській фразеології. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Т. 34 (73). № 2. Ч. 1. С. 40–44. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/08>.
4. Моторіна М. С. Етносимволи у складі українських фразеологізмів з компонентами назвами рослин: семантичний аспект. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 248. С. 173–175.
5. Філь Г. Компоненти-дендроніми в структурі фразеологічних одиниць української мови як етнокультурні маркери мовної картини світу. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2014. С. 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2014_2014_14.
6. Філь Г. Фразеологічні одиниці української мови з рослинними компонентами-символами: етнонаціональний аспект. *Проблеми гуманітарних наук* Серія: Філологія. 2015. Вип. 36 С. 116–126. URL: <http://www.ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/594/1/Філь%20Галина.pdf>.
7. Голомб Л. Символіка рослин у ліриці Миколи Вороного. *Південний архів* : зб. наук. праць. Вип. XXI. Херсон : Видавництво Херсонського університету, 2003. С. 133–138.
8. Гримашевич Г. Функціонування дендронімів у поетичних текстах Миколи Никончука. *Волинсько-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. 2017. Вип. 28. С. 161–167. URL: https://library.zu.edu.ua/vz/28/vz_28_161-167.pdf.
9. Зелененька І. Метафоризована флористична символіка в дисидентській поезії Василя Стуса й Тараса Мельничука. *Філологічний дискурс*. 2019. Вип. 9. С. 83–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fild_2019_9_9.
10. Колесникова Л. Із спостережень над семантичним потенціалом окультурених ботанічних символів (на матеріалі поетичної мови кінця ХХ століття). *Південний архів* : зб. наук. праць. Вип. XXI. Херсон : Видавництво Херсонського університету, 2003. С. 120–123.
11. Коломієць І. І. Флоролексеми в українській поезії II пол. ХХ ст.: функціонально-стилістичний аспект : автореф. дис. здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 18 с.
12. Лисенко Н. О., Сінна Л. Ю. Фауноніми та флороніми в поетичній мові Тодося Осьмачки. *Мова. Література. Фольклор*, 2020. 1(1), С. 131–137. <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-1-19>.
13. Микитів Г. В. Рослинна символіка як засіб творення жіночих образів у поезії Т. Г. Шевченка. *Вісник Запорізького державного університету*. Серія «Філологічні науки». № 1. Запоріжжя : ЗДУ, 1999. С. 1–4.
14. Рогальська І. І. Флористичні концепти української мовно-художньої картини світу (на матеріалі поетичного мовлення ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2008. 18 с.
15. Кононенко В. І. Символи української мови. Івано-Франківськ : Плай, 1996. 272 с.
16. Жайворонко В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
17. Словник символів / за заг. ред. О. І. Потапенка та М. К. Дмитренка. Київ : Редакція часопису «Народознавство», 1997. 156 с.
18. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2015. 912 с.
19. Сто найвідоміших образів української міфології / [під заг. ред. д. філол. н. О. Таланчук]. Київ : Орфей, 2002. 448 с.
20. Словник української мови : в 11 тт. Київ, 1970 – 1980.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

21. Воробкевич С. І. Твори / упоряд., підгот. текстів, вступ. ст. та приміт. М. Г. Івасюка. Ужгород : Карпати, 1986. 562 с.
22. Письменники Буковини другої половини XIX – першої половини XX століття : хрестоматія. Частина I / упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці : Прут, 2001. 800 с.
23. Федькович Ю. Твори : у 2-х т. / упорядкування, вступна стаття, коментарі М. Ф. Нечиталука. Київ : ДВХЛ, 1960.